

Cirkulära materialflöden i vårdsektorn – Arbete med att minska svinnet av oanvända inkontinensskydd inom vård och omsorg i Uddevalla kommun

av Christina Andersson den 25 april 2019

Projektet ”Cirkulära materialflöden i vårdsektorn” handlar om att minska svinnet av oanvända inkontinensskydd för miljöns skull, då det har framkommit att det förekommer att inkontinensskydd ibland slängs trots att de är oanvända, i samband med att dessa blir över vid t.ex. en vårdtagares bortgång.

Bakgrund

En idé kom in till idéslussen Icare4Fyrbodal som handlar om att alltför många inkontinensskydd slängs trots att de är oanvända. Problemet med att de slängs utan att de har använts uppkommer främst när en vårdtagare dör/blir inlagd och dör på sjukhus. Då läggs inkontinensskydden i förråd, och ibland förekommer det enligt uppgift att hela förråd slängs.

Inkontinensskydd är personligt förskrivna av sjuksköterskor, och när vårdtagaren bor i eget boende så äger de sina egna inkontinensskydd, och när de bor på t.ex. äldreboende så ägs blöjorna av boendet.

□

Bildtext: Såhär ser ett paket med inkontinensskydd ut. Vanligtvis levereras de i en kartong, innehållande 4-6 paket per kartong.

Jag (Christina Andersson) läser en master i ekotoxikologi och fick uppdraget via Miljöbron, en organisation som förmedlar uppdrag/examensarbeten m.m. till studenter med miljöinriktning.

Syfte

Syftet med uppdraget är att kartlägga hur hanteringen av överblivna inkontinensskydd går till i Uddevalla kommun, och få en bild av ungefär hur mycket som slängs, och ge förslag på vad man kan göra åt problemet.

Förhoppningen är att kunna minimera svinnet och därigenom spara på både miljö och pengar.

Metod

Då jag sitter i Göteborg så har jag intervjuat anställda i kommunen via telefon:

Chefer för äldreboenden, undersköterskor i äldreboenden

Chefer och anställda på några få LSS-boenden

Chefer och anställda inom hemtjänsten

Sjuksköterskor i kommunen

Hygiensköterskor och Socialstyrelsen

Resultat

	Äldreboende/ serviceboende	Eget boende (hemtjänst)
SLÄNGER MEST Personal har svarat att de slänger överblivna inkontinensskydd så fort kartongen är bruten. Ibland för att förråd saknas	0	2
"MITTEMELLAN" Personal har svarat att de tar vara på öppnade plastförpackningar men slänger öppnade förp.	4	6
SLÄNGER MINST Personal har svarat att de även tar vara på öppnade förpackningar, då de hanterats hygieniskt (t.ex. genom att ha den öppnade förpackningen i ett allmänt förråd och bara lägga in några blöjor i ligheten åt gången (3-6 st)	6	0

Tabell: Med siffrorna avses antal enheter som har gett respektive svar. En personal per enhet har intervjuats.

Särskilt boende (äldreboende, LSS-boende)

Efter att ha intervjuat undersköterskor som jobbar på äldreboenden (och några få LSS-boenden) så fick jag en bild av att man tar vara på mycket av de överblivna inkontinensskydden. I många fall har de även system som möjliggör att man inte måste slänga en hel förpackning om den är öppnad, eftersom man t.ex. bara har några få inkontinensskydd åt gången i den boendes lägenhet, och förvarar resten i ett förråd utanför den boendes lägenhet. På så vis minimeras svinn, och samtidigt så kan hygienriktlinjerna följas. (Det som är i förrådet utanför den boendes lägenhet får användas till någon annan. Det som har varit i en vårdtagares lägenhet bör enligt hygienriktlinjerna inte användas av någon annan). På några andra boenden svarade personalen att de slänger öppnade förpackningar (då de har varit i vårdtagarens lägenhet), men tar vara på oöppnade (och lade i förråd och använder till andra sedan).

Eget boende (vårdtagare som har hemtjänst)

Efter att ha intervjuat personal som jobbar i hemtjänsten så kom följande fram: hur väl de kan ta vara på överblivna inkontinensskydd är beroende av vilka förutsättningar de har, som t.ex. om de har ett förråd i sin lokal.

På en enhet har de inga bilar (bara cyklar), vilket hindrar dem från att ta vara på inkontinensskydden. Där upplevde den anställda att det slängs mycket, eftersom sjuksköterskorna (som har bil), inte vill transportera inkontinensskydden, pga. tidsbrist, och för att de upplevde att förrådet var för fullt.

Inom hemtjänsten (eget boende) så är det de anhöriga som äger inkontinensskydden efter att en vårdtagare har dött, så det är upp till dem vad som händer med överblivna skydd. Men enligt personal som jag har pratat med så hör de flesta anhöriga av sig och ber personalen hämta skydden, vilket de gör, och skydden kan tas tillvara när förråd finns i lokalen. I vissa fall hör de anhöriga inte av sig, och då kan det ju vara så att blöjorna slängs.

De hemtjänstenheter som har ett förråd brukar ta vara på oöppnade förpackningar (efter att anhöriga har hört av sig), som sedan används till andra vårdtagare, t.ex. om ett akut behov uppstår, vid utprovning och felbeställningar. De flesta upplever att det går åt ganska bra.

Enligt några som jobbar i hemtjänsten så har de blivit tillsagda att de inte ska hämta inkontinensskydden hos vårdtagare då denne har dött, utan att sjuksköterskorna ska göra detta. Oftast så hämtar hemtjänstpersonalen ändå inkontinensskydden, så att de inte behöver slängas. I den personalgruppen har man noterat att man kan använda sig av skydden i förrådet när en vårdtagare drar sig för att beställa inkontinensskydd/inte vill beställa (när personen börjar få ett behov av dem) Då har man tagit med inkontinensskydd från förrådet, så att de kan testa, vilket är ett gott exempel.

En intressant historia från hemtjänsten är att en f.d. personal (som gått i pension nu) tidigare har lämnat överblivna inkontinensskydd till Pingstkyrkan i Dingle, som sedan skänkte dem till välgörenhet, enligt uppgift till Rumänien.

Hygienriktlinjer

En bild som träder fram är att hygienriktlinjerna är relativt strikta gällande överblivna inkontinensskydd i Uddevalla kommun (och troligtvis även i andra kommuner) – man får enligt riktlinjerna inte spara öppnade förpackningar av inkontinensskydd om de har varit i vårdtagarens lägenhet.

I praktiken så är man ändå rätt duktig på att ta vara på inkontinensskydden på äldreboendena, men det är lite svårare när vårdtagarna bor i eget boende (se ovan under rubrikerna ”Eget boende” och ”Särskilt boende”).

Enligt en intervjuad hygiensköterska slängs inkontinensskydd som varit i en vårdtagares hem av ”säkerhetsskäl” för att minimera smittrisk. Det saknas evidens om oanvända produkters eventuella smittbärande.

Ett annat ”glapp” mellan riktlinjerna och verkligheten är att inkontinensskydd numera skrivs ut personligen. Enligt hygiensjuksköterskor så får man inte ge inkontinensskydd till någon annan, eftersom de är personligt förskrivna. Men när man talar med sjuksköterskor och undersköterskor så anser många att man kan göra det, eftersom det inte finns så många storlekar och varianter att välja mellan.

Min egen tanke: dessutom så gäller detta oftast bara ett begränsat antal inkontinensskydd om man tar vara på de som blir över, sedan kan vårdtagaren återgå till sina personligt förskrivna inkontinensskydd.

Jag var nyfiken på var hygienriktlinjerna har sitt ursprung, och ringde Socialstyrelsen. De har inga specifika riktlinjer angående inkontinensskydd, utan säger att det regleras regionalt och lokalt.

Hur stort är svinnet?

Nedan listas de vanligaste situationerna då oanvända inkontinensskydd slängs:

I vissa fall har man slängt alla inkontinensskydd i ett helt förråd, men det är svårt att uppskatta hur ofta detta sker.

Det finns även ett svinn då en vårdtagare i eget boende har avlidit, och de anhöriga inte hör av sig till hemtjänsten och ber dem ta hand om skydden, utan troligtvis slänger dem.

Det finns ett svinn i och med öppnade förpackningar som slängs pga. hygienriktlinjerna, då de har varit i en vårdtagares hem.

Några hemtjänstenheter har sämre möjlighet att ta vara på inkontinensskydden, för att de saknar förråd eller bilar. I dessa fall slängs mycket.

Slutsatser

Särskilt boende

Efter att ha ringt runt till personal som jobbar på äldreboende (samt ett LSS-boende) så har jag fått en bild av att man på de flesta boenden hanterar överblivna inkontinensskydd mycket sparsamt och inte slänger mycket.

Förslag på åtgärder:

- Prata med personalen och lär av de som har ett sparsamt och samtidigt hygieniskt system, implementera detta system i alla boenden.
- Gällande ”udda storlekar” (t.ex. extra stora, extra små, ”mans-skydd”, som vanligtvis inte går åt) så skulle de kunna skickas till ett centrallager. Vid nya beställningar kollar man alltid om det finns i centrallagret först. (alternativt så kan detta förslag gälla alla inkontinensskydd)

Eget boende (hemtjänst)

Jag bedömer att svinnet av inkontinensskydd är större bland de som bor i eget boende än bland de som bor i särskilt boende, helt enkelt för att logistiken blir svårare då de bor såpass utspritt.

Man bör göra klart inom kommunen vilka signaler man skickar till personalen. Nu har en del hemtjänstpersonal meddelat att de fått till sig att de *inte* ska hämta vårdtagares inkontinensskydd när de har gått bort, utan att sjuksköterskorna ska göra det. Sjuksköterskorna vill/hinner inte alltid göra det, och det riskerar att falla mellan stolarna. Ofta hämtar hemtjänstpersonalen skydden ändå, för att minimera svinnet. Det bör vara tydligt från kommunens sida vem som ansvarar för detta. Den som ansvarar för hämtning ska även ges tid att göra det. Det bästa vore kanske om någon annan ansvarar för hämtning, då vårdpersonal inte har mycket tid.

Förslag på åtgärder:

- Inför en rutin som säkerställer att man alltid frågar anhöriga efter en vårdtagares bortgång om man får ta vara på inkontinensskydden (t.ex. när man ändå hämtar medicinskåp)
- Skapa en grupp (t.ex. människor som arbetstränar) som åker runt och hämtar inkontinensskydden hos vårdtagarna och lämnar dem i ett centrallager. En mindre del kan de även leverera till enheterna, eftersom det finns ett behov av inkontinensskydd för akuta tillfällen. Innan man beställer nya inkontinensskydd så kollar man om det finns på centrallagret. Gruppen som arbetstränar kan leverera.

När hela förråd med inkontinensskydd slängs

Under intervjuerna med personalen har det framkommit att det händer då och då att hela förråd med inkontinensskydd har slängts.

Förslag på åtgärder: Gör klart från ledningens sida att detta inte ska ske (om det inte är något fel på inkontinensskydden). Prata i ledningsgruppen och på APT om hur man kan agera för att man inte ska behöva slänga, t.ex. genom att kontinuerligt slussa ut inkontinensskydd till vårdtagare med samma storlek och tjocklek på skydden (kanske en bra idé på äldreboende?) Alternativt så löser man problemet genom en arbetsgrupp som arbetstränar, som hämtar inkontinensskydden (se ovan) (kanske en bra idé för vårdtagare i eget boende?)

Annat som kom fram i och med intervjuerna

Sämre inkontinensskydd än förut

Enligt en del undersköterskor på äldreboenden jag har pratat med så är de nya blöjorna mycket sämre än de gamla. De håller mindre urin, går sönder väldigt lätt, så att man ibland får byta dem fast de är torra, för att de är sönderrivna efter att man har kollat inkontinensskyddet. De är enligt någon lite gula från början, så att man kan tro att där är urin... dåliga kardborrband, så att man inte kan sätta på skyddet igen när man har kollat det, fast det kanske är torrt. Nya märket: Attends Flex. (Innan var det Tena). De gamla var mycket bättre enligt många jag har pratat med, de visade också med något färgbyte om skyddet är blött, så att man inte behövde ta av den för att kolla. Detta finns inte på de nya. I och med detta så vittnar personalen även om ett större svinn av skydd pga. den dåliga kvaliteten.

Även sondnäring och läkemedel slängs

Efter intervjuer med sjuksköterskor inom kommunen framkommer det att även oöppnade förpackningar (oöppnade kartonger) med sondnäring slängs. När det gäller sondnäring så finns det ett system där man skickar ut ett mejl till alla sjuksköterskor när sondnäring blir över. Men då det är ganska få patienter åt gången som har sondnäring så finns det oftast ingen annan patient just då som behöver näringen (delvis för att även den är individuellt anpassad).

Även läkemedel slängs det enligt uppgift stora mängder av för att hygienriktlinjerna föreskriver det. T.ex. Movicol, som är receptfritt. Enligt uppgift så är det en hel del läkemedel som används av många vårdtagare, som t.ex. laxerande medel, och dessa skulle kunna användas till andra patienter/vårdtagare. Enligt en sjuksköterskas bedömning så slängs det läkemedel för 10 000 kronor i månaden, fast de inte har passerat bäst-före-datum.

Förslag på åtgärd:

- Ett förslag från en sjuksköterska är att ha förråd där man tar vara på receptfria läkemedel, som t.ex. Movicol, eftersom de används av många vårdtagare, och sedan ger dem till andra vårdtagare.
- Mejla flera kommuner i Fyrbodalen när sondnäring blir över?

Frågan aktuell även på annat håll

I Göteborg på äldreboendet Sekelbo genomfördes under 2015-2016 ett projekt som syftade till att minska på avfallet. I och med projektet lyckades man på ett halvår minska andelen matavfall med 23 % och restavfallet med 10 %. Detta medförde även sänkta koldioxidutsläpp samt minskade kostnader för inköp och avfallshantering.

När det gäller minskat restavfall så lyckades man minska svinnet av inkontinensskydd och andra engångsmaterial av plast.

Några tips från det projektet för att minska svinnet av inkontinensskydd är:

- Prova ut inkontinensskydd individuellt (samt använd tvättbara inkontinensskydd för boende med mindre behov)
- Gå på toaletten oftare (ibland används inkontinensskydden ”för säkerhets skull”)
- Utbilda personal angående toalettrutiner och inkontinensskydden
- Ha koll på överblivna inkontinensskydd (skapa en lagerlista över vad som finns i förrådet, så att det blir enklare att hitta)

Följande produkter byttes från ”engångs” till ”flergångs” (tvättbara) på Sekelbo äldreboende:

- Draglakan (tvättbara) (används redan i Uddevalla kommun)
- Underlägg för rullstolar
- Haklappar
- Förkläden vid duschning